De Levende Natuur 11 (11):214-215 (1907)

is, in het einde van Maart of het begin van April reeds eieren. Het tweede broedsel volgt in Juni. Men vindt dikwijls pas begonnen of half voltooide nesten: of dit echte speelnesten zijn, dan wel om de een of andere reden niet afgemaakte broednesten, waag ik niet te beslissen. Ook van grasmusschen vindt men dikwijls zulke pas begonnen nestsn. Het normale aantal eieren is vijf. Een enkele maal leggen ze wel eens zes eieren, bij hooge uitzondering zelfs zeven.

Groote lijster. — De groote lijster broedt stellig veel algemeener in ons land dan Schlegel aannam. Albarda noemt reeds acht provincies op, ik kan hier nog bijvoegen de provincie Limburg, waar ik onder Vlodrop meerdere nesten vond. In de tweede helft van April is het legsel van vier of vijf eieren voltallig (op 21 April vond ik onder Wassenaar versche eieren, op 15 Mei onder Vlodrop 3 eieren met een juist uitgekomen jong).

Zanglijster. — De zanglijster maakt in den regel twee broedsels, in April en Juni, van respect. vijf en vier eieren. Ze komen overal naast de merels voor en bouwen het nest ook op dezelfde plaatsen.

Nachtegaal. — De nachtegalen zijn overal te vinden, waar kreupelhout op droge gronden staat. Het nestje wordt tusschen de op den grond groeiende planten goed verborgen. Meestal rust de bodem op den grond, dus wat hooger tusschen het zeer dicht opeengroeiende kleefkruid. Een enkele maal vond ik het ook een meter boven den grond in een houtstapel. Omstreeks het midden van Mei is het legsel van vijf eieren voltallig.

Roodborstje. — Het nestje staat eveneens op den grond tusschen het mos of het dorre gras, dikwijls aan den voet van kleine boompjes. Het is meestal overdekt, met eene zijdelingsche opening, soms echter ook open. Ze maken twee broedsels van zes eieren, in Mei en Juni.

Gekraagd roodstaartje. — De roodstaartjes plaatsen het nest in gaten en spleten van boomen en bij gebreke daaraan op den grond tusschen het gras en in hoopen dorre bladeren. Omstreeks midden Mei is het legsel van zes (bij uitzondering zeven) eieren gereed.

Zwart roodstaartje. — Het nestje van het zwarte roodstaartje wordt onder daklijsten en op uitstekende balken van schuren en tuinhuisjes gebouwd. De beide broedsels van vijf eieren vindt men in Mei en Juni.

Tapuit. — De tapuit nestelt in allerlei aardholen, als konijnenholen, in aarden wallen en tusschen opgestapelde graszoden en heideplaggen, zelfs in steenhoopen. In de hoogveenstreken in turfstapels. Einde April of begin Mei vindt men de zes eieren voltallig.

Paapje. — Het paapje komt overal voor op droge, zonnige, met laag struikgewas begroeide gronden. Het nestje is niet meer dan een met grashalmen belegd kuiltje in den grond, goed verborgen tusschen het dorre gras. In de tweede helft van Mei vindt men de vijf of zes eieren.

Grauwe vliegenvanger. — In bosschen bouwt de vliegenvanger het nestje eenige meters boven den grond tegen den stam van groote boomen, in tuinen, ook in lage heesters en stamrozen of tusschen het latwerk van leiboomen, prieëeltjes en veranda's. Eind Mei en Juli vindt men de beide broedsel van vijf en vier eieren.

Venlo. P. TESCH.

SPREEUWEN.

Eenigen tijd geleden las ik, ik meen in het bekende, mooie vogelboek van Keulemans dat de spreeuw geen spotvogel is, maar, stond er een eind verder, hij kan wel een liedje leeren fluiten.

Dat rijmt niet erg met elkaar. Is niet juist zijn vermogen een wijsje te leeren fluiten het beste bewijs voor zijn spotterigheid?

Onze horlogemaker had een spreeuw, die hij, zoo onder 't werk, het bekende, schoone lied: Weg met de socialen, leve Willemien," had geleerd. Later bezat hij een andere, die tamelijk duidelijk het liedje van de Zilvervlooit kon fluiten. Een aardige, makke vogel was dat; als het deurtje van de kooi werd open gezet, kwam „Piet" op den vinger van zijn baas zitten om zijn kunst te laten hooren.

En een vogel, die zoo iets kan leeren, zou geen spotvogel zijn? Op ons dak huisden een paar spreeuwen, naar wie ik dikwijls met plezier heb zitten luisteren. Hun meeste geluiden ('t was in Holland) waren ontleend aan moeras- en watervogels; natuurlijk omdat de spotter zijn kostje gewoonlijk in het weiland zoekt. Ze begonnen altijd erg kalm, meestal met kiewiet, kiewiet; daarop volgde dan een paar maal het geroep van den griet. Merkwaardig was, dat het „kiewiet, kiewiet" steeds vlug achter elkaar geroepen werd, terwijl tusschen elk geroep van „grutto" een kleine pauze was, juist zooals bij de echte grutto.

Tureluur klonk het dan met een welluidenden uithaal van de laatste uu; o, dat vleide zoo. Het karrekarrekietkiet kon ik altijd duidelijk onderscheiden en het gefluit van den merel deden ze ook tamelijk goed na. Vooral echter het harde „tsjieng," „tsjieng" dat die vogel altijd laat hooren voor hij gaat slapen konden ze bedriegelijk goed nabootsen.

Koekoek, koekoek, hoorde je dan weer.

Al meer en meer geraakten de vogels in vuur en gesticuleerden eerst langzaam dan sneller met de vleugels. Na een kort welluidend gekweel (leeuwerik?) begonnen ze met den snavel te klepperen en maakten daarbij kwakerige, diepe keelgeluiden. Ik dacht dan altijd aan snaterende eenden.

Ondertusschen wuifden ze voortdurend met de vleugels en als ze aan het hoogtepunt van hun lied gekomen waren, lang uitgerekte, hooge, schelle tonen, werd de kop geestdriftig recht in de hoogte gestoken en kwam zelfs de staart in actie om nog meer uitdrukking aan hun gezang te geven.

Nog een paar toontjes van voldoening volgden gewoonlijk en uit was het lied, om na een paar snavelbewegingen door de borstveeren of den staart opnieuw te beginnen.

Ook het gerikkik van de kikkers kan je geregeld van spreeuwen hooren en het diepe, buikige kwàk, kwàk van de padden kunnen ze merkwaardig goed nadoen. Toen ik dàt voor het eerst hoorde, schoot ik onwillekeurig in een lach; het klinkt ook zoo gek en onverwacht uit den bek van een vogel.

Hoe langer ge luistert, hoe meer geluiden je leert onderscheiden. Ik kan dan ook ieder aanraden van 't voorjaar onzen vriend eens te beluisteren, als hij in zijn mooi zwartblauw-glanzend pakje zijn wijfje het hof maakt, of haar den tijd verdrijft, als ze zit te broeden op de vijf lichtgroene eitjes.

Spreeuwen nestelen in holten van boomen en onder de pannen van onze daken.

Eén paartje wilde met alle geweld zijn nest maken in den vergaârbak van het regenwater onder de goot en het duurde een geruimen tijd, voor hen aan het verstand was

De Levende Natuur 11 (11):214-215 (1907)

gebracht, dat daar niets van komen kon. Telkens sleepten ze takjes, strootjes, hooi enz. enz, in den bak en telkens werd de heele boel eruit gegooid, totdat ze eindelijk onder een schuingelegde pan met beter gevolg aan het bouwen gingen.

Voor het wijfje was dat nogal bezwaarlijk, want dat beschikte maar over één volledige poot; van den anderen miste ze den voet.

Ze redde zich echter tamelijk goed, alleen als ze wat haastig in het nest tusschen de pannen wippen, gleed ze soms tamelijk onzacht langs het stijle, gladde dak in de goot.

Vooral toen de vogels jongen hadden, gebeurde dat nogal eens. Dan hebben ze ook druk werk om zoo'n stuk of vijf schreeuwleelijkerds den mond te stoppen.

Van het krieken van den morgen tot 's avonds, als het donkert, vliegen ze rusteloos heen en weer. Op warme dagen zijn de vogels nat van het zweet en 's avonds bijna te moe om te vliegen.

Bijna iederen keer, als ze van het nest komen, laten ze iets vallen, n.l. de uitwerpselen van hun jongen. De merels weten daar wel beter raad mee. Telkens als die hun kroost eten brengen; wordt één van de jongen met zijn partes posteriores naar boven gekeerd. Om hem aan het verstand te brengen, waar het om te doen is, of als het niet spoedig genoeg komt, krijgt het dan nog een paar duwtjes met den snavel en de ouden... eten het lekkers op! Ik heb tenminste, ondanks veel moeite, nooit kunnen ontdekken, dat ze het lieten vallen.

Kale dotters of kale kadotters, zooals de jonge spreeuwen in Holland genoemd worden, zijn merkwaardig-leelijke beestjes; één en al bek, zooals trouwens de meeste jonge vogels.

Als ze maar het minste geritsel hooren, beginnen ze allemaal om het hardst te schreeuwen en sperren hun bek dan zoo wijd open, dat er wel een hooiwagen in kan rijden.

Het zou wel de moeite waard zijn eens een kiekje voor de „Levende Natuur" te nemen van zoo'n nest gapende jonge sprotters tusschen de pannen!

Zoodra ze vliegen kunnen, gaan ze al spoedig met de ouden mee naar de wei, maar het duurt toch nog geruimen tijd voor hun snavel zoo krachtig is, dat ze zelf de wormen, hun hoofdvoedsel, uit den grond te voorschijn kunnen halen.

Eens zag ik zoo'n troepje spreeuwen op het land dicht bij een tamelijk breede sloot, toen er een kat aankwam.

Groot misbaar van de ouden, dat begrijpt ge! De jongen echter wierpen zich pardoes in het water en zoo half vliegende, half zwemmende bereikten ze den overkant, waar ze met moeite tegen den wal opkropen en in de elzestruiken hun toevlucht zochten. Het ging heel handig en zonder aarzelen, alsof ze het al meer bij de hand gehad hadden.

Zijn de eerste jongen volwassen, dan wordt nog een tweede broed grootgebracht en dan komt dra de tijd van het zwermen.

Verbazend groote troepen zitten dan 's avonds bij elkaar te kwinkeleeren. Er was een boschje, midden in het land, waar de grond in dien tijd wit zag van hun uitwerpselen. Ze houden zwerm- en vliegoefeningen, duizenden spreeuwen tegelijk en zwenken en dalen en stijgen in gesloten gelederen, dat de lucht ervan suist. 's Nachts slapen ze gezamenlijk in een paar alleenstaande boomen en op een goeden morgen zijn ze allemaal verdwenen. Allemaal, — behalve de achterblijvers.

En als die eenmaal in hun hoofd gezet hebben den winter hier over te blijven, laten ze zich niet door wat vorst of sneeuw verjagen.

Alleen als het al te bar wordt, trekken ze tijdelijk weg, maar het is geen zeldzaamheid 's winters een troepje spreeuwen in den top van een berijpten boom te zien zitten kwinkeleeren. Van tijd tot tijd vliegen ze dan gezamenlijk op en maken een rondje om weldra weer op denzelfden boom neer te dalen en hun gebabbel te hervatten, dat wel in staat is ons met verlangen naar de lente en den zomer te doen uitzien.

Eefde, Januari 2907. P. G. APPELBOOM JR.

OP WELKE WIJZEN VERDWIJNEN DE ZELDZAME PLANTEN?

(Ter vergelijking met het gelijknamig artikel in de vorige aflevering).

Den 16den Maart 1906 voor het eerst van mijn leven in Maastricht gekomen, om daar mijn burgerschoolplichten te vervullen, was mijn eerste aangename ontmoeting kort na de Paaschvacantie — naar ik meen — die met den heer d. T. uit Amersfoort (den vriend uit: Op welke wijze, Jan. 1907). Ik maakte kennis met den heer Van Dedem, terwijl de beide Amersfoortsche heeren door mij aan den leeraar in de scheikunde Dr. C., en den amanuensis der H. B. S. werden voorgesteld.

Allen waren wij plantenzoekers, maar op dat oogenblik geen van allen optimistisch gestemd, want niemand van ons had nog iets zeldzaams gevonden, zooals wij elkander eerlijk bekenden. Wel maakte de heer v. D. mij opmerkzaam, dat een leerling der H. B. S. hem bekend had, van een muur varenplantjes afgestooten te hebben. Geen klacht over Sax. trid. en geen over orchideeën! Op handslag beloofde ik streng verbod en maakte mijn verontschuldiging, dat ik nog niet geheel de misdaden verantwoorden kon, omdat ik in dit dorado pas sedert half Maart verkeerde. Den volgenden dag werd „de opgeschoten knaap" — een oppassend, goed verstandig jongmensch uit de 4e klasse, onder handen genomen en bekende, o groote goden, hij had van den muur, waar de heeren aan 't zoeken waren, varentjes gestooten. Nu weet ieder, die les geeft, dat het antwoord van den leerling (in 't vorig artikel) te dwaas is, om daaraan waarde te kunnen hechten. Uit het vervolg zal wel blijken, dat Maastricht een zeer potsierlijk botanieleeraar zou herbergen, indien er een kleine kleinigheid van het „antwoord" waar zou zijn. Hoe zoo? De leerling kan tegenover zijn leeraar liegen. Graag zou ik het gelooven ter wille van den heer D. Maar die heer is — trots mijn aangename ontmoeting met hem op den St. Pietersberg — niet juist in zijn mededeelingen. Ieder — stel ik me voor — houdt zich streng aan de waarheid, als hij een ander op zijn nummer wil zetten.

Op den muur staan heel vele Saxifraga tridactylites. De knaap zei: „Haarlemsch klokkenspel." „Hoewel ik dadelijk zag, dat ik te doen had met S. trid" (zie vorig artikel). Ik zou dat „dadelijk zien", eerlijk gezegd, betwijfelen na wat ik thans van den leerling vernam. Maar hoe dan ook, de kleine, kleinbloemige Sax. trid. is voldoende reeds daardoor van de groote, grootbloemige Sax. granulata te onderscheiden, dat zelfs een Maastrichtsch leeraar in staat is op 7 Mei 1906 — mijn dagboek der lessen ligt ter inzage, quel bonheur! — de jongens op het verschil te wijzen en